

Monumentnummer*: 531526

Smallepad 5
3811 MG Amersfoort
Postbus 1600
3800 BP Amersfoort
www.cultureelerfgoed.nl

T 033 421 74 56
E info@cultureelerfgoed.nl

Status rijksmonument
Inschrijving register* 30 augustus 2013
Kadaster deel/nr 82657/10

Woonplaats* Gemeente* Provincie*
Nigtevecht Stichtse Vecht Utrecht

Locatiennaam Locatieomschrijving
Nigtevecht Waterwerken bij Nigtevecht

Kadastrale gemeente*	Sectie*	Kadastraal object*	Appartement aanduiding	Grondperceel
Nigtevecht	C			542
Nigtevecht	C			544
Nigtevecht	C			541

Omschrijving**

Cluster 6.

Duiker bij Nigtevecht.

NIEUWE HOLLANDSE WATERLINIE

Inleiding

INUNDATIEDUIKER bij Nigtevecht als essentieel onderdeel van het inundatiestelsel van de Nieuwe Hollandse Waterlinie. In de Kanaaldijk-Oost, iets ten zuidwesten van de sluisen van Nigtevecht ligt een grote bomvrije duiker, die bestand was tegen luchtaanvallen. Deze werd aanbesteed in 1939 ten behoeve van de Vesting Holland. De duiker zou bij een bombardement van de nabije schutsluisen de functie voor inundatie overnemen: de sluisen zouden dan geblokkeerd worden met zandzakken. De duiker wordt aan de Vechtzijde door een korte lozingskom en een kade van de rivier de Vecht gescheiden; op de kade ligt de Vreelandseweg. Schuin tegenover de duiker, aan de westzijde van het Amsterdam-Rijnkanaal, ligt het Fort Nigtevecht. Het fort behoorde tot de Stelling van Amsterdam en had tot taak de afsluiting en verdediging van de accessen die werden gevormd door het Merwedekanaal en de

* Dit gegeven is onderdeel van het rijksmonumentenregister

** Dit is een registergegeven voor zover noodzakelijk voor de identificatie van het rijksmonument

Vecht en ook de bescherming van de sluizen tussen deze wateren en de Vechtwaterleiding. Het verdedigingssysteem van de Nieuwe Hollandse Waterlinie was in de eerste plaats gebaseerd op het gecontroleerd onder water zetten van (grote) terreinoppervlakken. Door middel van een ingenieus systeem van sluizen, duikers, dammen, keerkaden, dijkcoupures, enzovoort kon het noodzakelijke waterpeil snel en binnen nauwe grenzen gesteld en gehandhaafd worden. Deels werd daarvoor gebruik gemaakt van bestaande civiele waterhuishoudkundige bouwwerken. Soms werden de werken (sterk) aangepast aan de militaire eisen. Een deel van de werken werd echter speciaal ten behoeve van de Nieuwe Hollandse Waterlinie gebouwd, waaronder deze duiker bij Nigtevecht. Via duikers stonden de door wegen en kades gescheiden inundatievelden toch met elkaar in (gecontroleerde) verbinding. De duiker bij Nigtevecht is van een bijzonder groot formaat en bevat zeven kokers. Na verbreding van het Merwedekanaal tot Amsterdam-Rijnkanaal, kon men via de inundatieduiker en een niet meer bestaande duiker in de huidige Korte Velterslaan de Hoekerpolder tussen de Vecht en het kanaal inunderen. Aan de Vechtzijde is een houten fietsbrug naast de duiker gebouwd die geen deel uitmaakt van de duikerconstructie; de duiker zelf draagt de weg langs het kanaal ter plaatse.

Omschrijving

Betonnen INUNDATIEDUIKER, aanbesteed in 1939 en waarschijnlijk voltooid in 1940, in de Kanaaldijk-Oost van het Merwedekanaal / Amsterdam-Rijnkanaal bij het dorp Nigtevecht, juist ten zuidwesten van het sluiscomplex te Nigtevecht en nagenoeg tegenover het Fort Nigtevecht aan de westzijde van het kanaal. De duiker ligt deels onder het wegdek van de Kanaaldijk-Oost. De constructie beslaat meer dan de volle breedte van de dijk. Aan de kanaalzijde steekt een deel van de betonconstructie uit ten opzichte van de weg; aan de Vechtzijde is het front van de duiker afgeschuind om water te laten neerstromen. Getuige het bestek en tekeningen uit 1939 bestaat de duiker uit zeven kokers van gewapend beton, gefundeerd op betonpalen. Tussen de kokers dikke tussenwanden; alles onder een zware bovendekking; het geheel ligt tussen damwanden van gewapend beton. Elk van de kokers is voorzien van een schuifspinning, twee schotbalkspinningen en een machineruimte. De schotbalkspinningen zijn met betonplaten afgedekt. De schuifspinningen zijn voorzien van stalen geleidingen. De machineruimte wordt afgedekt met 'rammelvrije' luiken, waarin per koker een gat waarop een straatputdeksel is gelegd. Aan de buitenzijde manifesteert de duiker zich als een rechthoekig betonnen volume van circa 35 meter lang en 17 m breed; elk der kokers is circa 4,50 m breed. De kokers zijn niet duidelijk separaat zichtbaar, de ingang bevindt zich onder de waterspiegel. Aan de kanaalzijde (westzijde) heeft het betonwerk twee niveaus: het bovenste niveau is over de gehele lengte voorzien van kleine steunberen (hierop zijn later ijzeren roosters aangebracht) waartussen zich (de bovengenoemde) putdeksels bevinden. Het lagere niveau is op regelmatige afstand voorzien van ijzeren platen. Onder de platen bevinden zich de schuiven. Ook aan de Vechtzijde van de dijk (oostzijde) bevinden zich schuiven in de kokers, daarvan is echter aan de buitenzijde niets zichtbaar.

Waardering

De INUNDATIEDUIKER bij Nigtevecht is van algemeen belang vanwege:

* Cultuurhistorische waarden als onderdeel van de Nieuwe Hollandse Waterlinie zoals deze is ontworpen door C.R.T. Kraijenhoff en in eerste aanleg vanaf 1815 door hem, Jan Blanken en majoor-ingenieur Willem Offerhaus is aangelegd en daarna door anderen gedurende meer dan 125 jaar is versterkt en verbeterd.

* Architectuurhistorische waarden, in het bijzonder als uiting van de militair-strategische bouwkunde, die gebaseerd is op het systeem van inundatie en accesverdediging (20ste eeuw). Het object is een voorbeeld van een duiker ontworpen in 1939 met een inundatiefunctie voor de gebieden beoosten de Vecht bij Nigtevecht en voor de Hoekerpolder tussen de Vecht en het

* Dit gegeven is onderdeel van het rijksmonumentenregister

** Dit is een registergegeven voor zover noodzakelijk voor de identificatie van het rijksmonument

Merwedekanaal/Amsterdam-Rijnkanaal.

- * Ensemblewaarden vanwege de ligging binnen het systeem van de Nieuwe Hollandse Waterlinie in het algemeen en in het bijzonder in de directe relatie tot de nabije, 19de-eeuwse schutsluizen en het sinds 1939 beoogde functioneren van het Amsterdam-Rijnkanaal in het kader van de Nieuwe Hollandse Waterlinie. Ook is er sprake van een goed herkenbare relatie met het inundatieveld.
- * Situationele waarden vanwege de ook nu nog vrije ligging op de dijk en de nabijheid van andere waterwerken, t.w. de sluizen en het fort Nigtevecht.
- * Het object is binnen de Nieuwe Hollandse Waterlinie relatief zeldzaam vanwege de voor een militaire duiker erg ruime afmetingen.
- * Het object is zeer gaaf bewaard omdat de duiker nog volledig aanwezig is en in zijn oorspronkelijke functie in het veld herkenbaar is.

Hoofdcategorie

Verdedigingswerken en militaire gebouwen

Subcategorie

Fort, vesting en -onderdelen

Functie